

สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียง

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ก. ที่ตั้ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร ระหว่างเส้นรุ้งที่ 11 องศา 39 ลิปดา - 14 องศา 30 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 52 ลิปดา - 102 องศา 58 ลิปดาตะวันออก แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 จังหวัด ได้แก่จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดตราด และจังหวัดชลบุรี มีพื้นที่รวมกัน 36,502.50 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 7.26 ของพื้นที่ประเทศ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ข้างเคียง ดังนี้ (แผนที่ที่ 3.1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอ่าวไทย

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วยที่ดอนสูง ๆ ต่ำ ๆ เป็นที่ดอนลูกฟูก และเนินเตี้ย ประมาณร้อยละ 54 ของพื้นที่ภาค ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนถึงร้อยละ 62 ของพื้นที่ลูกฟูกของภาค โดยอยู่ถัดลงมาจากพื้นที่ภูเขาในเขตอำเภอพนมสารคาม อำเภอสนามชัย เขต อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา และด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอบึงนาราง อำเภอเมือง อำเภอสระแก้ว อำเภอวัฒนานคร อำเภอวังน้ำเย็น และกิ่งอำเภอคลองหาด จังหวัดปราจีนบุรี พื้นที่ที่เหลืกระจ่ายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นที่ราบแคบ ๆ แทรกตัวอยู่ระหว่างแนวภูเขา พื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 23 ของพื้นที่ภาค พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่จะอยู่ทางตอนบนของภาค คือมีพื้นที่รวมกันร้อยละ 84 ของพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำของภาค ประกอบด้วยที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง ที่ราบลุ่มแม่น้ำนครนายก และที่ราบลุ่มแม่น้ำปราจีนบุรี พื้นที่ที่เหลืกระจ่าย

อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่สำคัญได้แก่ที่ราบลุ่มแม่น้ำระยอง ประแสร์ จันทบุรี และตราดเป็นที่ราบแคบ ๆ ต่อเนื่องกับพื้นที่ราบลุ่มปก นอกจากนี้พื้นที่ตั้งกล่าวแล้วพื้นที่ที่เหลืออีกร้อยละ 23 ของพื้นที่ภาคจะเป็นพื้นที่ภูเขา ประกอบด้วยเทือกเขาตองพญาเย็น สันกำแพง และพนมดงรัก ทอดตัวในแนวตะวันตก-ตะวันออก อยู่ตอนเหนือสุดของภาคเป็นเขตแบ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเทือกเขาบริเวณตอนกลางของภาคทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ ที่สำคัญได้แก่ เทือกเขาบรรทัด ซึ่งกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย เทือกเขาจันทบุรี เขาเขี้ยว เป็นต้น

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถแบ่งได้ 2 แบบ คือ แบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูที่มีปริมาณฝนตกน้อย อากาศหนาวและแห้งแล้งอย่างเด่นชัด ซึ่งได้แก่บริเวณส่วนเหนือของภาคลงมาถึงจังหวัดชลบุรี และบริเวณตะวันตกในเขตอำเภอแกลง จังหวัดระยอง ภูมิอากาศจะคล้ายคลึงกับบริเวณที่ราบภาคกลางของประเทศ และภูมิอากาศแบบมรสุมในเขตร้อนที่มีปริมาณฝนตกมากและมีช่วงระยะแห้งแล้งสั้น พื้นที่ดังกล่าวได้แก่พื้นที่ทางตะวันออกของอำเภอแกลง จังหวัดระยอง เรื่อยไปจนถึงขอบเขตที่คลุมจังหวัดจันทบุรี และตราดทั้งหมด จากภูมิอากาศสองแบบนี้ปริมาณน้ำฝนจึงมีตั้งแต่ช่วง 1, 2, 11 มม. จนถึง 4,000 มม. ปริมาณฝนจะกระจายจากน้อยไปหามาก ในทางตะวันตกไปสู่ตอนกลาง และฝนมากที่สุด ทางตะวันออกเฉียงใต้ของภาค ความชื้นสัมพัทธ์โดยเฉลี่ยทั้งภาคประมาณร้อยละ 72-82 อุณหภูมิในฤดูต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันมากนักมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระหว่าง 24.8-29.7 องศาเซลเซียส

ทรัพยากรธรรมชาติ

- ทรัพยากรธรรมชาติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของประเทศโดยเฉพาะเป็นแหล่งแร่รัตนชาติที่ใหญ่อยู่บริเวณจังหวัดจันทบุรี ตราด ซึ่งประมาณว่าจังหวัดจันทบุรี ตราด และกาญจนบุรี สามารถผลิตแร่รัตนชาติคิดเป็นร้อยละ 85 ของพื้นที่พลอยดิบทั้งประเทศ นอกจากนี้ยังมีแร่เหล็ก พลวง ทราซแก้ว หินปูน ดินขาว เป็นต้น จนถึงพ.ศ. 2530 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ประทานบัตรรวม 40,890 ไร่ เป็นพื้นที่ประทานบัตรบนบก 6,672 ไร่ และพื้นที่ประทานบัตรในทะเล 34,218 ไร่ กระจายอยู่ในเขตจังหวัดระยอง ชลบุรี ตราดและจันทบุรี นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเชื้อเพลิง ได้แก่ น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติที่ขุดพบบริเวณอ่าวไทย

- ทรัพยากรดิน จากการสำรวจพื้นที่ความเหมาะสมของดินเพื่อการเกษตรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏว่าร้อยละ 56.5 ของพื้นที่ภาคมีความเหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร แต่ส่วนใหญ่ต้องมีการปรับปรุงบำรุงดินและคัดเลือกวิธีและพันธุ์พืชที่จะปลูกให้เหมาะสม เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอนใช้ปลูกพืชไร่ ซึ่งทำให้ดินเสื่อมสภาพเร็วและไม่ป้องกันหน้าดินจากการชะล้าง นอกจากนี้มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ของภาคส่วนใหญ่มีความเหมาะสมที่จะใช้ปลูกยางพาราได้เป็นอย่างดี ประกอบกับฝั่งทะเลตะวันออกมีปริมาณฝนตกชุก ซึ่งทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในการพัฒนาการกสิกรรมสูง

- ทรัพยากรแหล่งน้ำ ทรัพยากรแหล่งน้ำที่มีศักยภาพ คือ น้ำฝน และน้ำผิวดิน ทั้งนี้เนื่องจากภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และพายุไซклонร้อนจากทะเลจีนใต้ ประกอบกับภูมิประเทศเป็นเทือกเขาตอนกลางของภาค ซึ่งตั้งรับแนวมรสุม ทำให้มีปริมาณฝนตกอยู่ในเกณฑ์สูง ส่วนแหล่งน้ำผิวดินมีแม่น้ำสำคัญหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง นครนายก ปราจีนบุรี ชานุมาน และพระปรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และแม่น้ำระยอง ประแสร์ วังตะโหนด จันทบุรี เวฬุ และตราด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งสามารถพัฒนาแหล่งน้ำโดยระบบชลประทานประเภทต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ เพื่อสนับสนุนพื้นที่เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การอุปโภค บริโภคทั้งในพื้นที่เมืองและชนบทได้อย่างเพียงพอ

- ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทั้งประเภทชายหาด เกาะแก่งและความสวยงามของธรรมชาติ ป่าเขา น้ำตก ที่มีชื่อเสียงมาก เช่น พัทธยา เกาะสีชัง เกาะเสม็ด อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง น้ำตกวังตะไคร้ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมนั้นจะเป็นงานประเพณีโดยเฉพาะ เทศกาลผลไม้ของจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นด้านบันเทิง และการพักผ่อนที่มีศักยภาพของภาค ได้แก่ แหล่งบันเทิงเรีงรมย์ในเขตเมืองพัทยา สวนสนุกที่หาดบางแสน สนามแข่งรถพีระอินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิตพัทยา เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวสูง

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากตารางและแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเห็นว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการใช้ที่ดินเพื่อปลูกพืชไร่มากที่สุดถึงร้อยละ 35 ของพื้นที่ภาค ทั้งนี้เนื่องจากภูมิประเทศ

ส่วนใหญ่ของภาคเป็นที่ดอนลูกฟูกและที่ราบเชิงเขา ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทานประกอบด้วยคักย
 ภาผดินในเขตที่ดอนตอนกลางของภาคนั้นเหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่ โดยเฉพาะในเขตจังหวัด
 ปราจีนบุรี ราชองและชลบุรี นอกจากนี้ตะวันออกยังเป็นแหล่งรับซื้อพืชไร่ แหล่งอุตสาหกรรมแปรร
 รูปผลผลิตพืชไร่ที่สำคัญอีกด้วย จึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ภาคตะวันออกเป็นแหล่งปลูกพืชไร่เพื่อ
 การส่งออกและเพื่อป้อนอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ รองจากภาคตะวันออก
 ออกเฉียงเหนือ รองลงมาเป็นที่ปลูกข้าวมีอยู่ร้อยละ 23.28 ของพื้นที่ภาค ส่วนใหญ่จะอยู่
 ปริมาณที่ราบลุ่มแม่น้ำด้านตะวันตกติดต่อกับที่ราบลุ่มทางตอนบนของภาคเป็นแนวยาวต่อเนื่องกัน ตั้ง
 แต่ด้านตะวันตกเรื่อยไปจนสุดเขตแดนด้านตะวันออกของภาค ในเขตจังหวัดนครนายก ฉะเชิงเทรา
 ทางตอนเหนือของจังหวัดชลบุรี และที่ราบตอนกลางของจังหวัดปราจีนบุรี พื้นที่ที่เหลือกระจายอยู่
 ทั่วไปบริเวณที่ราบลุ่มน้ำต่าง ๆ ทางตอนใต้ของภาค ส่วนใหญ่เป็นเกษตรในเขตชลประทาน
 การปลูกข้าวของภาคตะวันออกเป็นการปลูกเพื่อใช้บริโภคภายในภาคทั้งหมด พื้นที่ป่าไม้ และ
 ชายเลน ร้อยละ 21.89 ของพื้นที่ภาค นอกจากนี้ก็ยังมีการใช้ที่ดินเพื่อปลูกยางพารา และไม้
 ผลซึ่งเป็นพืชที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคตะวันออก ในอนาคตเป็นพืชที่ได้รับ
 การส่งเสริมการปลูกส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคตะวันออกตอนล่างโดยเฉพาะทางด้านตะวันออกเฉียงใต้
 ของภาค ในเขตจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินของภาคตะวันออก พ.ศ. 2529

ประเภทการใช้	พื้นที่		ร้อยละ
	ไร่	ตร.กม.	
1. พื้นที่เมือง	369,253	590.80	1.62
2. ไม้ผลและไม้ยืนต้น	344,823	551.72	1.50
3. ยางพารา, พืชไร่ผสมพืชไร่อื่น ๆ	1,361,659	2,178.65	5.97
4. พืชไร่, นาข้าวผสมพืชไร่ผสมอื่น ๆ	8,063,990	12,902.38	35.35
5. นาข้าว, นาข้าวผสมพืชอื่น ๆ	5,311,326	8,498.12	23.28
6. บ่อปลา, นาแก้ง	95,883	153.41	0.42
7. ป่าไม้, ป่าชายเลน	4,993,899	7,990.24	21.89
8. ที่รกร้าง, ที่รกร้างผสมพืชอื่น ๆ	1,753,843	2,806.15	7.69
9. แหล่งน้ำ, ที่ลุ่มและพื้นที่อื่น ๆ	519,387	831.02	2.28
รวม	22,814,063	36,502.50	100.00

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ลักษณะประชากรภาคตะวันออก

ในปี พ.ศ. 2534 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งหมด 56,961,030 คน โดยในภาคตะวันออกมีประชากร 3,740,477 คน ซึ่งมากเป็นอันดับ 5 ของประเทศ รองลงมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภาคใต้ สำหรับภาคตะวันออกจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี (924,992 คน), จังหวัดปราจีนบุรี (887,870 คน), จังหวัดฉะเชิงเทรา (589,829 คน), จังหวัดระยอง (459,840 คน) จังหวัดจันทบุรี (446,278 คน), จังหวัดนครนายก (230,227 คน), จังหวัดตราด (201,441 คน) ตามลำดับ (ดูตารางที่ 3.2) และ (ตารางที่ 3.3)

ความหนาแน่นประชากร

ในปี พ.ศ. 2534 ภาคตะวันออกมีความหนาแน่นประชากรเฉลี่ยประมาณ 103 คนต่อตารางกิโลเมตร และจังหวัดที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีความหนาแน่นเฉลี่ย 206 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือจังหวัดระยอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดจันทบุรี และ จังหวัดตราด ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย 139, 109, 95, 75; 74 และ 71 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ (ตารางที่ 3.2)

การเปลี่ยนแปลงประชากร

ในช่วงปี พ.ศ. 2530-พ.ศ. 2534 ภาคตะวันออกมีประชากรเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 1.86 ต่อปี มากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ จังหวัดที่มีประชากรเพิ่มสูงสุดคือจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.90 ของประชากรเพิ่มทั้งหมดของภาค รองลงมาคือจังหวัดปราจีนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง ตราด และนครนายก ซึ่งมีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 19.60, 19.15, 13.97, 8.67, 7.47 และ 4.24 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.4)

เมื่อพิจารณาในระดับอำเภอ อำเภอที่มีอัตราเพิ่มของประชากรต่อปีมากที่สุดเป็นอำเภอที่อยู่ในจังหวัดชลบุรี คือ อำเภอศรีราชา (รวมเทศบาลตำบลศรีราชา) เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.71 รองลงมาคือ อำเภอบ้านบึง (รวมเทศบาลตำบลบ้านบึง) เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.69 และเมืองพัทยา มีประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.35 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.5)

ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออก

ภาคตะวันออกมีผลิตภัณฑ์มวลรวม ในปี 2532 เป็นมูลค่า 44,219.7 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.59 ของประเทศ เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นของประเทศแล้วจัดได้ว่าภาคตะวันออกมีผลิตภัณฑ์มวลรวมมากเป็นอันดับ 5 ของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคใต้ สาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาการผลิตที่มีบทบาทสำคัญสูงสุดของภาค คือ มีมูลค่าการผลิต 9,869.9 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.32 ของผลิตภัณฑ์ภาค รองลงมาคือ สาขาเกษตรกรรม สาขาค้าส่งและค้าปลีก และสาขาบริการ ซึ่งมีมูลค่าการผลิตคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18.54, 17.01 และ 13.76 ของผลิตภัณฑ์ภาคตามลำดับ (ตารางที่ 3.6)

ตารางที่ 3.2 แสดงจำนวนประชากร พื้นที่และความหนาแน่นของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2534

จังหวัด	ประชากร	(ร้อยละ)	พื้นที่ (ตร.กม.)	(ร้อยละ)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
จังหวัดจันทบุรี	446,278	12.09	6,052.169	16.68	73.74
จังหวัดฉะเชิงเทรา	589,892	15.99	5,421.662	14.94	108.80
จังหวัดชลบุรี	924,992	25.07	4,484.596	12.36	206.26
จังหวัดตราด	201,441	5.46	2,819.000	7.77	71.46
จังหวัดนครนายก	230,227	6.24	2,413.874	6.65	95.38
จังหวัดปราจีนบุรี	887,870	24.06	11,795.067	32.50	75.27
จังหวัดระยอง	459,840	12.46	3,307.419	9.11	139.03
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3,740,540	101.37	36,293.787	100.00	103.06

ที่มา กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง
กรมแผนที่ทหาร

ตารางที่ 3.3 แสดงจำนวนประชากร อัตราการเพิ่ม สัดส่วนประชากร และส่วนแบ่งการเพิ่มประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2530-2534

เขตการปกครอง	พ.ศ. 2530		พ.ศ. 2534		อัตราการเพิ่ม ประชากร 2530-2534	จำนวนประชากร เพิ่ม	ส่วนแบ่งการ เพิ่มประชากร (%)
	ประชากร	สัดส่วนประชากร (%)	ประชากร	สัดส่วนประชากร (%)			
รวมทั้งประเทศ	53,873,172	100.00	56,961,030	100.00	1.43	3,087,858	100.00
ภาคเหนือ	10,585,241	19.65	11,075,738	19.44	1.16	490,497	15.88
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	18,884,192	35.05	20,004,480	35.12	1.48	1,120,288	36.28
ภาคใต้	6,716,437	12.47	7,207,732	12.65	1.83	491,295	15.91
ภาคกลาง	2,737,003	5.08	2,854,306	5.01	1.07	117,303	3.80
ภาคตะวันออก	3,481,013	6.46	3,760,477	6.57	1.86	259,463	8.40
ภาคตะวันตก	3,177,276	5.90	3,336,923	5.86	1.26	159,647	5.17
ภาค กทม. และปริมณฑล	8,292,009	15.39	8,701,374	15.28	1.23	409,365	13.26

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.4 แสดงจำนวนประชากรรายจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี พ.ศ.2530 และ 2534

จังหวัด	ปี พ.ศ.		จำนวนประชากร เพิ่ม	ร้อยละ (%)
	2530	2534		
จังหวัดจันทบุรี	412,750	466,278	53,528	19.15
จังหวัดฉะเชิงเทรา	550,786	589,829	39,043	13.97
จังหวัดชลบุรี	849,807	924,992	75,185	26.90
จังหวัดตราด	180,573	201,441	20,868	7.47
จังหวัดนครนายก	218,381	230,227	11,846	4.24
จังหวัดปราจีนบุรี	833,092	887,870	54,778	19.60
จังหวัดระยอง	435,624	459,840	24,216	8.67
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3,481,013	3,760,477	279,464	100.00

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 3.5 แสดงประชากรรายอำเภอ จังหวัดชลบุรี เปรียบเทียบทั้งภาค ปีพ.ศ.2530 และ 2534

เขตการปกครอง จังหวัด/อำเภอ	พ.ศ.2530		พ.ศ.2534		จำนวนการเพิ่ม 2534-2530	อัตราการเพิ่ม (%)
	ประชากร	สัดส่วน(%)	ประชากร	สัดส่วน(%)		
เมืองชลบุรี	207,643	5.97	208,558	5.55	915	0.33
บ้านบึง	80,276	2.31	93,386	2.48	13,110	4.69
หนองใหญ่	20,381	0.59	21,212	0.56	831	0.30
ศรีราชา	123,973	3.56	137,126	3.65	13,153	4.71
บางละมุง	51,985	1.49	60,845	1.62	8,860	3.17
พานทอง	41,966	1.21	44,816	1.19	2,850	1.02
พนัสนิคม	139,983	4.02	147,883	3.93	7,900	2.83
กิ่งอ. เกาะสีชัง	3,450	0.10	4,086	0.11	636	0.23
สัตหีบ	93,169	2.68	104,657	2.78	11,488	4.11
บ่อทอง	34,419	0.99	37,692	1.00	3,273	1.17
เมืองพัทยา	52,562	1.51	64,731	1.72	12,169	4.35
ชลบุรี	849,807	24.41	924,992	24.60	75,185	26.90
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3,481,013	100.00	3,760,477	100.00	279,464	100.00

สำหรับการขยายตัวของเศรษฐกิจภาคตะวันออก ในช่วงปี 2521-2532 มีการขยายตัวเพิ่มอัตราร้อยละ 9.70 ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ คือ ร้อยละ 8.22 เมื่อพิจารณาการเติบโตทางเศรษฐกิจตามสาขาการผลิต ในช่วงปี 2527-2532 จะพบว่าสาขาก่อสร้าง มีอัตราการขยายตัวสูงสุดคือ มีการขยายตัวเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 22.26 โดยจังหวัดที่ทำให้สาขานี้มีการขยายตัวมากที่สุดได้แก่ จังหวัดชลบุรี รองลงมาคือ สาขาการธนาคาร และประกันภัย มีอัตราการขยายตัวเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 19.37 (ตารางที่ 3.7), (ตารางที่ 3.7.1)

ตารางที่ 3.7 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมรายสาขาภาคตะวันออก

สาขาการผลิต	ภาคตะวันออก				GR(%)
	2527	ร้อยละ	2532	ร้อยละ	
เกษตรกรรม	6847.7	25.15	8197.1	18.54	3.60
กสิกรรม	4374.1	16.06	4820.1	10.90	1.94
ปศุสัตว์	1020.9	3.75	1507.9	3.41	7.80
ประมง	626.3	2.30	872.5	1.97	6.63
ป่าไม้	64	0.24	42.7	0.10	0.00
บริการทางเกษตร	284.5	1.04	273.8	0.62	-0.77
ผลิตผลทางเกษตร	477.8	1.75	680	1.54	7.06
เหมืองแร่ หินยิปซัม	1072.9	3.94	2039.9	4.61	12.85
อุตสาหกรรม	6099.2	22.40	9869.9	22.32	9.63
ก่อสร้าง	827.7	3.04	2518.6	5.70	22.26
ไฟฟ้าและประปา	706.2	2.59	1372.2	3.10	13.29
คมนาคมและขนส่ง	1008.6	3.70	2233.4	5.05	15.90
ค้าส่งและค้าปลีก	3992.8	14.66	7523.4	17.01	12.67
ธนาคาร ประกันภัยฯ	515.3	1.89	1357.1	3.07	19.37
ที่อยู่อาศัย	1097.1	4.03	1453.3	3.29	5.62
บริหารและป้องกันประเทศ	1044.2	3.83	1580.1	3.57	8.28
บริการ	4019.7	14.76	6084.6	13.76	8.29
รวม(GPP)	27231.4	100.00	44219.7	100.00	9.70

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด กองบัญชีประชาชาติ

ภาคตะวันออกมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในปี พ.ศ.2532 มูลค่า 13,255 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับระดับประเทศแล้ว ภาคตะวันออกมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูง โดยสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศ ซึ่งมีมูลค่า 10,355 บาท เมื่อพิจารณาถึงรายจังหวัด จังหวัดชลบุรีมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงสุดของภาค คือ 22,563 บาท รองลงมาคือจังหวัดฉะเชิงเทราและระยอง คือมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล 13,470 บาท และ 11,150 บาท ตามลำดับ ทั้งนี้จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่ำที่สุดคือ จังหวัดปราจีนบุรี เท่ากับ 5,726 บาท (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมรายสาขาภาคตะวันออก ปีพ.ศ.2532

สาขาการผลิต	ชลบุรี	ฉะเชิงเทรา	ระยอง	ตราด	จันทบุรี	นครนายก	ปราจีนบุรี	ภาคตะวันออก
เกษตรกรรม	1902.5	1833.2	1398.5	383.2	837.6	369.9	1472.1	8197.1
กสิกรรม	960.5	1008.9	774	234.9	580.2	262.9	1008.6	4820.1
ปศุสัตว์	462.3	555.8	86.7	30.5	63.8	69.6	239.2	1507.9
ประมง	250.4	127.7	352.9	60.9	69	5.2	6.3	872.5
ป่าไม้	6.3	0.8	20.6	4.6	10.3	0	1.2	42.7
บริการทางเกษตร	68.7	46.2	38.4	5.6	24.5	10.8	79.7	273.8
ผลิตผลทางเกษตร	155.4	93.8	125.9	46.7	89.7	31.3	137.2	680
เหมืองแร่ ขยายหิน	572.8	970.6	311.4	14.4	3.9	9.6	157.2	2039.9
อุตสาหกรรม	6312.1	2115.8	669.2	103.5	241.5	42.1	375.7	9869.9
ก่อสร้าง	1828.4	126.5	265	52.1	60.3	46.6	139.7	2518.6
ไฟฟ้าและประปา	544.1	263.5	273.3	48.6	121.3	33.7	87.7	1372.2
คมนาคมและขนส่ง	976.8	386.8	178.9	203.3	169.2	79.1	239.3	2233.4
ค้าส่งและค้าปลีก	2640.2	1016.9	931.3	472.1	806.1	363	1293.6	7523.4
ธนาคาร ประกันภัย	567.3	187.6	206.7	61.4	177.6	51.126	105.5	1357.1
ที่อยู่อาศัย	386.4	224.5	181.8	85.4	183.8	82.9	308.4	1453.3
บริหารและป้องกันประเท	617.2	165.4	132.3	74.4	153.9	111.5	325.4	1580.1
บริการ	3876.8	462.2	417.8	189.6	417.7	272.4	446.1	6084.6
รวม(GPP)	20224.5	7755.1	4966.2	1687.9	3172.9	1462	4950.9	44219.7

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด กองบัญชีประชาชาติ

เมื่อหาฐานเศรษฐกิจ (Economic Base) ของภาคโดยใช้ Location Quotient (LQ) ค่า Location Quotient แต่ละสาขาการผลิตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ.2527 กับปี พ.ศ.2532 (ตารางที่ 3.9)

ตารางที่ 3.9 ค่า LOCATION QUOTIENT
แต่ละสาขาการผลิตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2527	พ.ศ. 2532
เกษตรกรรม	1.235	1.128
กสิกรรม	1.197	1.044
ปศุสัตว์	1.519	1.439
ประมง	2.103	2.241
ป่าไม้	0.391	0.383
บริการทางเกษตร	1.663	1.334
ผลิตผลทางเกษตร	0.819	0.758
เหมืองแร่ ย่อยหิน	1.502	1.717
อุตสาหกรรม	0.993	0.914
ก่อสร้าง	0.63	1.189
ไฟฟ้าและประปา	1.045	1.056
คมนาคมและขนส่ง	0.497	0.699
ค้าส่งและค้าปลีก	0.858	0.647
ธนาคาร ประกันภัยฯ	0.591	0.686
ที่อยู่อาศัย	0.879	0.862
บริหารและป้องกันประเทศ	0.698	0.848
บริการ	1.044	1.044

ที่มา คำนวณจากมูลค่าเพิ่มของแต่ละสาขาการผลิตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สาขาการผลิตใดที่มีค่า LQ มากกว่า 1 แสดงว่า สาขาการผลิตนั้นเพียงพอบริโภคภายในภาคและยังมีผลผลิตเหลือส่งออกขาย (Export) ภูมิภาคอื่น ๆ ภายนอกภาค ซึ่งจะถือว่าการผลิตนั้นเป็นฐานเศรษฐกิจ (Economic Base) ของภาค สาขาการผลิตใดที่มีค่า LQ เท่ากับ 1 แสดงว่า สาขาการผลิตนั้นผลิตเพียงพอบริโภคภายในภาคเท่านั้น และสาขาการผลิตใดที่มีค่า LQ น้อยกว่า 1 แสดงว่า สาขาการผลิตนั้นผลิตไม่เพียงพอบริโภคภายในภาค ต้องสั่งเข้า (Import) จากภูมิภาคอื่น ๆ จากตารางที่ 3.9 ปรากฏว่าสาขาเกษตรกรรม สาขาเหมืองแร่-ย่อยหิน สาขาไฟฟ้า-ประปา และสาขาบริการ มีค่า Location Quotient มากกว่า 1 แสดงว่า สาขาเกษตรกรรมเหมืองแร่ย่อยหิน ไฟฟ้า-ประปา และบริการเป็นสาขาการผลิตที่เป็นฐานเศรษฐกิจของภาคตะวันออก สำหรับสาขาก่อสร้าง มีค่า LQ ในปี 2527 น้อยกว่า 1 ในปี 2532 มีค่ามากกว่า 1 ซึ่งพออนุมานได้ว่า สาขาก่อสร้างเป็นสาขาการผลิตที่เป็นฐานเศรษฐกิจของภาคตะวันออกด้วย

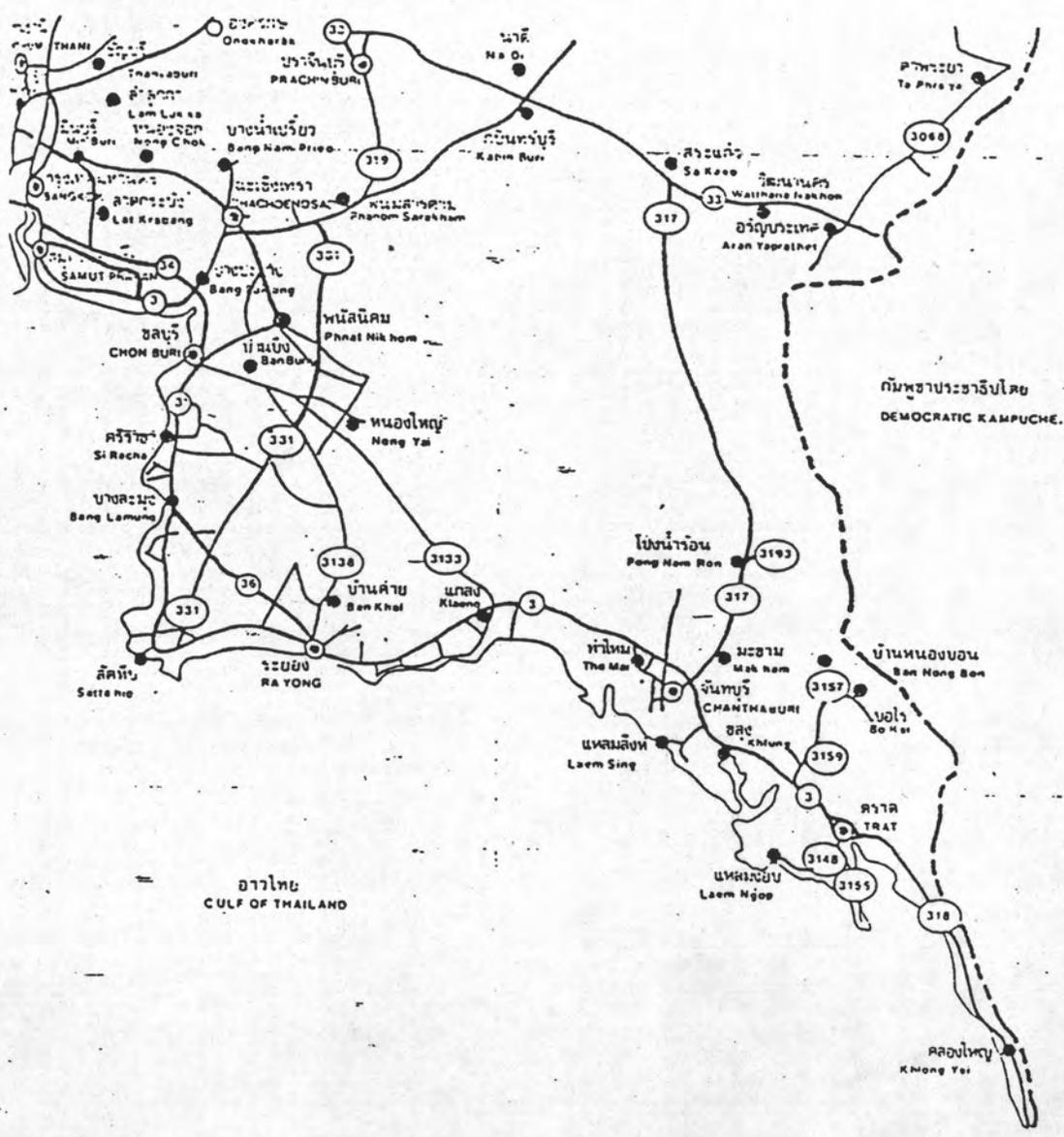
การคมนาคม

การเดินทางติดต่อและการขนส่งระหว่างภาคตะวันออกกับภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศใช้ได้ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

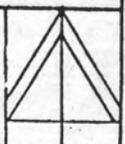
1. ทางบก

ระบบโครงข่ายถนนของภาคตะวันออกมีโครงข่ายครอบคลุมอย่างทั่วถึง โดยจะหนาแน่นบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกด้านใต้ และพื้นที่ตอนบนด้านตะวันตกเฉียงเหนือของภาคส่วนที่ติดต่อกับที่ราบภาคกลาง ซึ่งเป็นการพัฒนาระบบโครงข่ายในพื้นที่ราบส่วนทางตอนกลางและตะวันออกของภาคยังมีโครงข่ายน้อยเฉพาะสายหลักที่เชื่อมโยงภาคตะวันออกตอนบนกับภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเชื่อมโยงภาคตะวันออกตอนบนกับภาคตะวันออกตอนล่าง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่สูงและภูเขา ทางหลวงที่สำคัญมีดังนี้ (แผนที่ที่ 3.2)

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) เป็นถนนสายหลักเชื่อมกรุงเทพมหานครกับภาคตะวันออกตอนล่างทั้งหมด ความยาวประมาณ 400 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 33 (หินกอง-อรัญประเทศ) เป็นถนนสายหลักที่เชื่อมภาคกลางกับภาคตะวันออกตอนบนทั้งหมด ระยะทางประมาณ 164 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 34 (ถนนบางนา-ตราด) เริ่มจากสี่แยกบางนา ถึงอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา แล้วบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3

แนวทางการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินเมืองพัทยา
กับข้อจำกัดการให้บริการน้ำประปา

แสดง: เส้นทางคมนาคมภาคตะวันออก

ภาคตะวันออก

แผนที่ที่
3.2

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 (บางละมุง-ระยอง) เชื่อมอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผ่านอำเภอบ้านค้าย ถึงจังหวัดระยอง ระยะทางประมาณ 52 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 เชื่อมกรุงเทพมหานครกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ 233 กิโลเมตร
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305 (รังสิต-องครักษ์-นครนายก) เชื่อมภาค กรุงเทพฯ และปริมณฑลกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถือเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญสายหนึ่ง
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 315 จากอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงอำเภอนนทบุรีและอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 317 เป็นเส้นทางสายหลักด้านตะวันออกซึ่งเชื่อมโยงภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคตะวันออกเฉียงใต้ คือ เชื่อมทางหลวงหมายเลข 33 กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 ตัดผ่านพื้นที่ตอนในของจังหวัดชลบุรี เชื่อมระหว่างทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 จากตัวเมืองชลบุรี ตัดผ่านพื้นที่ตอนในของภาคไปยังอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

นอกจากโครงข่ายถนนแล้วการคมนาคมทางบกของภาค ยังประกอบด้วยเส้นทางรถไฟที่เชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพมหานครกับภาคตะวันออก และเชื่อมโยงชุมชนต่างๆ ภายใต้อำเภอได้แก่

- เส้นทางรถไฟสายตะวันออก (กรุงเทพฯ - อยุธยา-ระยอง) เชื่อมโยงกรุงเทพมหานครกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มจากหัวลำโพงผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา ไปจนถึงเขตแดนไทยที่อำเภออยุธยา จังหวัดอยุธยา ระยะทางประมาณ 270 กิโลเมตร
- สายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ ซึ่งการรถไฟได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก ระยะทางประมาณ 132 กิโลเมตร

2. ทางน้ำ

การคมนาคมทางน้ำ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การคมนาคมตามแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ และการคมนาคมทางทะเลมีอยู่ตามแนวชายฝั่งทะเลในเขตจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด มีท่าเรือประมงซึ่งใช้เพื่อกิจกรรมประมง และการท่องเที่ยวรวมกันอยู่ มีท่าเรือน้ำลึก 1 แห่ง และจุดขนถ่ายสินค้าบริเวณเกาะสีชัง สำหรับท่าเรือน้ำลึกสัตหีบ ซึ่งเป็นท่าเรือ

เพื่อการขนส่งระหว่างประเทศนั้น เดิมเป็นท่าเรือของทหารได้รับการปรับปรุงมาใช้เป็นท่าเรือพาณิชย์ เมื่อพ.ศ. 2522 การดำเนินงานของท่าเรือ มีกำไรเฉพาะในช่วง 2 ปีแรก เนื่องจาก การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยมาใช้บริการในการวางท่อก๊าซ หลังจากนั้นท่าเรือก็ขาดทุนมาตลอด เนื่องจากยังไม่มี ความคล่องตัวเท่าที่ควรทางด้านการขนส่ง ปัจจุบันรัฐบาลพยายามพัฒนาการบริการ ให้ดีขึ้นเพื่อรองรับการขยายตัวของธุรกิจที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด และรัฐบาลต้องการให้ใช้ท่าเรือสตั๊ตฮับแบ่งเบาความแออัดจากท่าเรือคลองเตย ศักยภาพของท่าเรือสตั๊ตฮับ ยังคงสูงจนกว่าท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังจะสร้างแล้วเสร็จ

9. ทางอากาศ

มีสนามบินพาณิชย์ 1 แห่ง คือ สนามบินอู่ตะเภา ให้บริการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารแบบเช่าเหมาลำเรือ หรือชาร์เตอร์ไฟล์ท์ ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องบินท่องเที่ยวซึ่งบินตรง จากต่างประเทศมายังอู่ตะเภา นอกจากนี้ยังมีสนามบินจันทบุรี ที่อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นสนามบินที่ใช้ในกิจการทหารอีก 1 แห่ง

บทบาทของภาคตะวันออก

ก. บทบาทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 6

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 รัฐบาลได้กำหนดให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาประเทศอันรวมถึงการจัดสรรและจัดการการใช้ทรัพยากรเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ กำลังคน ระบบการบริหารของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต สังคมและการเป็นอยู่ของประชาชน ดังนั้นในแผนพัฒนาฉบับที่ 6 จึงได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาประเทศไว้ดังนี้

1. เป้าหมายทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจไทยจำเป็นต้องขยายตัวให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่เพียงพอที่จะรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน โดยดำเนินการปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจต่อเนื่องจากแผนฯ 5 ลดการพึ่งพา การนำเข้า และสนับสนุนการผลิตเพื่อการส่งออก

2. เป้าหมายการพัฒนา เป้าหมายขยายการมีงานทำ กำหนดเป้าหมายให้ได้เพิ่มขึ้น 3.9 ล้านคน โดยให้

- การขยายตัวทางเศรษฐกิจส่วนรวมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5.0 ต่อปี
- การผลิตภาคเกษตรเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.9 ต่อปี
- การผลิตด้านอุตสาหกรรมเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 6.6 ต่อปี
- การผลิตด้านเหมืองแร่เพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 6.4 ต่อปี

- การผลิตก๊าซธรรมชาติไม่ต่ำกว่า 720 ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวันในปี 2534

3. เป้าหมายประชากร ลดอัตราเพิ่มประชากรให้เหลือร้อยละ 1.3 ในปีพ.ศ. 2534 โดยคาดว่าจะมีจำนวนประชากรประมาณ 57 ล้านคน อัตราเกิดประมาณ 19.1 ต่อประชากร 1,000 คน

เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น ได้กำหนดแนวทางพัฒนาที่สำคัญไว้ดังนี้

1. การเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนปรับปรุงระบบบริหารและการจัดการ สัตว์หลักการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจร และเฉพาะอย่างยิ่งการทบทวนบทบาทของรัฐ ให้เหมาะสมกับขีดความสามารถของฐานการเงินและการคลัง เพิ่มบทบาทของเอกชนในการพัฒนา ประเทศให้มากขึ้น ทั้งในด้านการผลิตและบริการพื้นฐาน รวมทั้งการมุ่งกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทมากขึ้น

2. การพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะ การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาทำให้เกิด การขยายตัวอย่างมากต่อกรุงเทพมหานคร และก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในภูมิภาคมากขึ้น กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภท ทั้งการพาณิชย์ บริการ และอุตสาหกรรมในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 มีนโยบายที่จะกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค เพื่อ ชลอการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร โดยการพัฒนาเมืองหลักเมืองรองในภาคต่าง ๆ ของ ประเทศ การพัฒนาพื้นที่เฉพาะและการพัฒนาชนบท ดังนั้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จึงได้ดำเนินการ ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 โดยกำหนดเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคขึ้น 24 แห่ง การพัฒนาพื้นที่เฉพาะชายฝั่งทะเลตะวันออกและการเตรียมพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณอื่น รวมทั้งการพัฒนาชนบท

เมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มี 24 แห่งด้วยกัน โดยมีเมืองศูนย์กลางความเจริญในภาคต่างๆ ดังนี้

ภาคเหนือ	ได้แก่ เมืองเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง พิชัยโลก นครสวรรค์
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ได้แก่ นครราชสีมา ขอนแก่น สกลนคร อุบลราชธานี อุดรธานี ร้อยเอ็ด และสุรินทร์

ภาคกลาง	ได้แก่ สระบุรี
ภาคตะวันออก	ได้แก่ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา
ภาคตะวันตก	ได้แก่ กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี
ภาคใต้	ได้แก่ สงขลา - หาดใหญ่ สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต และ นครศรีธรรมราช ปัตตานี

3. การพัฒนาพื้นที่เฉพาะ สืบเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ซึ่งมีนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น โดยเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพในการจะเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศไทย และได้เสนอพื้นที่เฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นพื้นที่เริ่มแรก จากนั้นในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ก็ได้มีการสานต่อ โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกและในขณะเดียวกันก็พัฒนาพื้นที่เฉพาะภาคใต้ตอนบน ให้เป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ต่อจากภาคตะวันออก และยังมี การกำหนดการเตรียมพื้นที่พัฒนาบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง และพื้นที่ลุ่มน้ำ โกลก เป็นต้น

ข. บทบาทในการเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ

ภาคตะวันออกนอกจากจะมีชลบุรี เป็นเมืองหลักของภาค และระยอง ฉะเชิงเทรา เป็นเมืองรอง หรือเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคแล้ว ทั้ง 3 จังหวัด ฉะเชิงเทรายังได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern-Seaboard) ทั้งนี้เนื่องจากประเทศไทยกำลังทวีบทบาททางด้าน การพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเน้นการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมพื้นฐานให้สามารถรองรับอุตสาหกรรมต่อเนื่องได้ และเน้นการผลิตเพื่อการส่งออก แนวโน้ม การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อขยายเศรษฐกิจของประเทศเข้าสู่ระดับนานาชาติ สร้างความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลรวมทั้งพื้นที่โดยรอบให้เป็นศูนย์กลางการค้า และอุตสาหกรรมของประเทศ รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะชลอการกระจุกตัวของกิจกรรมในพื้นที่ดังกล่าว ให้มุ่งไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น ด้วยการเสริมสร้างสมรรถนะทางการผลิตและการลงทุนสร้าง บริการพื้นฐานเบื้องต้นต่าง ๆ เพื่อชักจูงให้กิจกรรมเหล่านี้มุ่งสู่ภูมิภาคของประเทศโดยเน้นสาขา อุตสาหกรรมเป็นสำคัญ การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก จึงเป็นก้าวใหม่ของการพัฒนาประเทศตามนโยบายดังกล่าว

พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกจะมีบทบาทในการเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ เป็นจุดก่อตัว (Seed Area) ที่จะนำประเทศไปสู่การพัฒนาพื้นที่ในเขตอิทธิพล และพื้นที่อื่นที่มี

ความสัมพันธ์กันในอนาคต พื้นที่ที่จะมีบทบาทในการผลักดันประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (Newly - Industrial Country) ได้แก่บริเวณจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง รวมเนื้อที่ 8.3 ล้านไร่ (13,214 ตร.กม.) หรือคิดเป็นร้อยละ 36.3 ของพื้นที่ภาคตะวันออกมีประชากรเป้าหมาย 1.6 ล้านคน บริเวณดังกล่าวจะมีบทบาทในการเป็นเขตอุตสาหกรรมหลัก อุตสาหกรรมเบา และอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก รวมทั้งอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ โดยจะเป็นเขตที่มีความสมบูรณ์ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน แหล่งก๊าซธรรมชาติ และการคมนาคมขนส่ง เพื่อเป็นตัวนำให้เกิดการลงทุนจากภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

ค. บทบาททางการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง

การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศที่ย่างเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยมีภาคตะวันออกเป็นศูนย์กลางการลงทุนทางอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และบริการ ปัจจุบันที่สนับสนุนนโยบายดังกล่าวให้สัมฤทธิ์ผลได้ทางหนึ่งก็คือ การคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากพื้นที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่มีความจำเป็นต้องมีการขนส่งที่รวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันขณะที่ประเทศไทยมีการขยายตัวทางการค้าและอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก แต่อาศัยท่าเรือเพียงท่าเรือพาณิชย์กรุงเทพฯ บนแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นหลักซึ่งมีความแออัดมาก ทำให้การขนส่งสินค้าเข้าออกเป็นไปอย่างขาดประสิทธิภาพ และมีอัตราการเสี่ยงสูงจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาท่าเรือน้ำลึกขึ้นใหม่ เพื่อเตรียมรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอนาคต โครงการท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังและมาบตาพุดในบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกจึงมีบทบาทในการเป็นท่าเรือนานาชาติ และเป็นประตูสู่ต่างประเทศให้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคกลาง โดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ทางการคมนาคมทางอากาศของภาคตะวันออกก็ทวีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมมาเที่ยวภาคตะวันออกกันมาก จำเป็นต้องมีเส้นทางการบินที่บินตรงมาสู่ภาคตะวันออก เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวด้วยเหตุนี้ สนามบินอู่ตะเภา จึงได้รับการพัฒนาให้มีบทบาทเป็นสนามบินพาณิชย์เต็มรูปแบบซึ่งมีสายการบินนานาชาติมาเปิดเส้นทางบินทั้งที่ประจำและไม่ประจำ

จากสภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่าภาคตะวันออกจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของประเทศในอนาคต โดยจะเป็นศูนย์กลางการบินและการขนส่งทางทะเลระดับนานาชาติที่สำคัญในภาคนี้เอเชียอาคเนย์

ง. บทบาทด้านการท่องเที่ยว

ภาคตะวันออกมีชื่อเสียงในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวมาก มีนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศนิยมมาเที่ยวเป็นจำนวนมาก แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ พัทยา เสม็ด บ้านเพ หรือแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา เช่น วัดหลวงพ่อโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ที่เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี ชาวต่างประเทศนิยมมาชมการเป็นประจำปี และเป็นที่ยึดกันอย่างกว้างขวางของชาวประเทศ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวเป็นครั้งคราว เช่น การแข่งรถที่สนามนิระอินเตอร์เนชั่นแนลเซอร์กิต พัทยา งานเทศกาลประจำปีของจังหวัด งานผลไม้ เป็นต้น

จ. บทบาททางด้านบริการสังคม

จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเมืองหลักของภาคตะวันออก จัดเป็นศูนย์กลางการบริการสังคมที่สำคัญแห่งหนึ่งทั้งทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข ทางด้านศึกษามีสถานบริการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา โดยเฉพาะระดับอาชีวศึกษานั้นมีอยู่หลายสาขา ทั้งวิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี วิทยาลัยพยาบาล และวิทยาลัยสาธารณสุขภาคกลางและเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสนซึ่งสามารถบริการแก่ประชากรในพื้นที่ และประชากรในจังหวัดใกล้เคียงอย่างสมบูรณ์ สำหรับบริการสาธารณสุขนั้น จังหวัดชลบุรีจัดเป็นศูนย์กลางการบริการสาธารณสุขเพราะเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลศูนย์ขนาด 727 เตียง โรงพยาบาลเอกชนและโรงพยาบาลรัฐบาลรวมทั้งสิ้น 11 แห่ง

สำหรับจังหวัดระยองมีบทบาทเป็นศูนย์บริการและการศึกษาและวิจัยด้านเทคโนโลยีที่สัมพันธ์กับเมืองอุตสาหกรรมสมัยใหม่มาตาพุด ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก จังหวัดจันทบุรีมีบทบาทเป็นศูนย์กลางทางด้านสาธารณสุข เนื่องจากเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลขนาด 690 เตียง และมีวิทยาลัยพยาบาลซึ่งเปิดสอนในระดับอุดมศึกษาสำหรับจังหวัดอื่น ๆ จะมีโรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชนให้บริการแก่พื้นที่ภายในจังหวัด

สภาพทั่วไปของจังหวัดชลบุรี

ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกตอนล่างของประเทศไทย อยู่ริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 65 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) มีพื้นที่ประมาณ 4,484.596 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 12.3

ของภาคตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้ (แผนที่ที่ 3.3)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้	ติดต่อกับ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ทะเลฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชลบุรี แบ่งลักษณะภูมิประเทศออกได้เป็น 5 ลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ

1. ที่ราบลุ่มแม่น้ำ อยู่ในบริเวณอำเภอบางพลี และบางส่วนของอำเภอเมืองชลบุรี และอำเภอนนทบุรี
2. ที่ราบชายฝั่งทะเล จังหวัดชลบุรีมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 156.7 กิโลเมตร ตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกงในเขตอำเภอบางพลี จนถึงอำเภอสัตหีบ ประกอบด้วยที่ราบแคบ ๆ ชายฝั่งทะเล มีภูเขาสูงเล็ก ๆ สลับเป็นบางตอน มีหาดทรายสวยงามเหมาะแก่การท่องเที่ยว เช่น หาดบางแสน, หาดนันทยา, หาดจอมเทียน ฯลฯ
3. ที่ราบลูกคลื่นและเนินเขา เป็นพื้นที่ที่มีมากที่สุดของจังหวัด อยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านบึง อำเภอนนทบุรี อำเภอบางละมุง อำเภอศรีราชา อำเภอสัตหีบ และบางส่วนของอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่
4. ที่สูงชันและภูเขา อยู่ทางตอนกลางของจังหวัด คือ ในเขตอำเภอบ้านบึงต่อเนื่องกับอำเภอศรีราชา และอำเภอบางละมุงด้านติดต่อกับจังหวัดระยอง และทางด้านตะวันออกของจังหวัดคือ อยู่ในเขตอำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ ด้านติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดจันทบุรี
5. เกาะต่าง ๆ จังหวัดชลบุรีมีเกาะอยู่ในน่านน้ำถึง 46 เกาะ เกาะใหญ่ที่สุดคือ เกาะคามา รองลงมาคือ เกาะสีชัง เกาะแสมสาร เกาะล้านและเกาะไผ่

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศจังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน ฤดูหนาวเริ่มระหว่างเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ฤดูร้อนเริ่มระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ฤดูฝนเริ่มจากเดือนมิถุนายน-ตุลาคม ปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์ประมาณ 1,200-2,000 มิลลิเมตร จะมีฝนตกช่วงประมาณ 5 เดือนในแต่ละปี คือระหว่างเดือนธันวาคม-เมษายน อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประ

มาณ 27.94 องศาเซลเซียส

ลักษณะของประชากร

จังหวัดชลบุรี มีประชากรมากที่สุดใภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้นเมื่อเดือนธันวาคม 2534 มีจำนวน 924,992 คน คิดเป็นร้อยละ 25.07 ของประชากรทั้งภาค (ตารางที่ 3.10) ในขณะที่เนื้อที่ของจังหวัดมีเพียงร้อยละ 12.36 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ประมาณ 206.26 คน/ตารางกิโลเมตร ซึ่งเป็นความหนาแน่นมากที่สุดใภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สาเหตุที่จังหวัดชลบุรีมีประชากรหนาแน่น เพราะมีที่ตั้งไม่ห่างจากกรุงเทพมหานคร และมีปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติดึงดูดให้มีการเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ซึ่งมีทั้งผู้ประกอบการอาชีพทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว

ตารางที่ 3.10 แสดงจำนวนประชากร พื้นที่และความหนาแน่นของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2534

จังหวัด	ประชากร	(ร้อยละ)	พื้นที่ (ตร.กม.)	(ร้อยละ)	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
จันทบุรี	446,278	12.09	6,052.169	16.68	73.74
ฉะเชิงเทรา	589,892	15.99	5,421.662	14.94	108.80
ชลบุรี	924,992	25.07	4,484.596	12.36	206.26
ตราด	201,441	5.46	2,819.000	7.77	71.46
นครนายก	230,227	6.24	2,413.874	6.65	95.38
ปราจีนบุรี	887,870	24.06	11,795.067	32.50	75.27
ระยอง	459,840	12.46	3,307.419	9.11	139.03
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	3,740,540	101.37	36,293.787	100.00	103.06

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง
กรมแผนที่ทหาร

การกระจายตัวประชากร

ถ้าพิจารณาถึงการกระจายตัวของประชากรจังหวัดชลบุรีรายอำเภอ ในปี 2534 จะเห็นว่า อำเภอเมืองชลบุรีมีประชากรคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 22.92 (ตารางที่ 3.11) ของประชากรรวมทั้งหมด และมีความหนาแน่นมากที่สุดคือ 925.69 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร (รวมเทศบาลเมือง) รองลงมาได้แก่ เมืองพัทยา, อำเภอสัตหีบ, อำเภอพานทอง, บางละมุง และ ศรีราชา โดยมีความหนาแน่นเป็น 311.06, 300.65, 248.01, 216.07 และ 213.06 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 3.11 แสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรเป็นรายอำเภอ
ของจังหวัดชลบุรี พ.ศ.2534

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร (คน)	สัดส่วนของ ประชากร	ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
เมืองชลบุรี	225.30	208,558	22.92	925.69
บ้านบึง	598.90	93,386	10.26	155.93
หนองใหญ่	334.00	21,212	2.33	63.51
ศรีราชา	643.60	137,126	15.07	213.06
บางละมุง	281.60	60,845	6.69	216.07
พานทอง	180.70	44,816	4.92	248.01
พนัสสินคม	751.70	147,883	16.25	196.73
กิ่ง อ.เกาะสีชัง	18.00	4,086	0.45	227.00
สัตหีบ	348.10	104,657	11.50	300.65
บ่อทอง	894.50	37,692	4.14	42.14
เมืองพัทยา	208.10	64,731	7.11	311.06
รวมจังหวัดชลบุรี	4,484.50	924,992	101.64	206.26

การเปลี่ยนแปลงประชากร

ลักษณะการเพิ่มประชากรของจังหวัดชลบุรี ช่วงปี 2528-2534 มีอัตราเพิ่มของประชากรเฉลี่ยร้อยละ 2.52 เมืองพัทยาเป็นเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงในอัตราเพิ่มสูงสุด คือ เฉลี่ยร้อยละ 6.39 ทั้งนี้เนื่องจากการขยายตัวทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยว การค้า และบริการ ทำให้มีการเพิ่มของประชากรสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ เป็นการเพิ่มในลักษณะการย้ายเข้ามามากกว่าการเพิ่มโดยธรรมชาติ อำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรรองลงมาคือ อำเภอศรีราชา และกิ่งอำเภอสีขี้แห้ง ตามลำดับ โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 4.76 และ 4.23 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.12)

ตารางที่ 3.12 แสดงอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรรายอำเภอ (คิดเป็นร้อยละ) ของจังหวัดชลบุรี
2528-2534

อำเภอ	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	เฉลี่ย
เทศบาลเมืองชลบุรี	2.14	1.32	(0.46)	(1.45)	(0.67)	(1.03)	(1.55)	(0.24)
เทศบาลเมืองพนัสนิคม	1.92	(0.95)	(0.94)	(2.58)	(1.15)	0.69	1.51	(0.21)
เทศบาลตำบลศรีราชา	(6.00)	(5.01)	(0.98)	(7.14)	6.54	(8.85)	(25.79)	(6.75)
เมืองพัทยา	9.06	8.15	6.08	7.91	7.21	9.12	9.82	6.99
อำเภอเมืองชลบุรี	4.34	4.82	1.93	6.39	(27.67)	1.09	0.21	(1.27)
อำเภอนันทนิคม	14.07	(7.64)	1.42	3.38	0.62	1.38	0.91	2.02
อำเภอพานทอง	2.51	2.15	0.99	3.79	2.27	(0.24)	0.85	1.76
อำเภอบ้านบึง	1.93	0.77	0.06	1.62	(0.37)	(1.12)	(0.12)	0.40
อำเภอศรีราชา	26.80	(14.15)	2.58	6.39	1.67	3.66	6.40	4.76
อำเภอบางละมุง	2.78	4.12	2.75	6.79	3.17	2.95	3.25	3.69
อำเภอสัตหีบ	5.58	5.56	1.55	6.14	1.94	1.54	2.25	3.51
อำเภอหนองใหญ่	3.60	2.45	0.16	2.30	0.20	0.39	1.14	1.46
กิ่งอำเภอเกาะสีชัง	4.67	4.09	3.51	5.91	3.28	4.08	4.02	4.23
อำเภอบ่อทอง	7.42	4.40	2.17	5.53	1.05	1.56	1.11	3.32
เทศบาลตำบลแสนสุข						9.05	6.54	2.23
เทศบาลตำบลบ้านบึง					7.17	6.95	10.94	3.58
	8.06	(0.74)	1.68	5.58	(0.10)	1.53	1.64	2.52

ลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรี

ในปี พ.ศ. 2532 จังหวัดชลบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งสิ้น 20,224.5 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 45.74 และ 3.52 ของผลิตภัณฑ์ภาคและประเทศตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมกับภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงสุดคิดเป็น

ร้อยละ 45.73 รองลงมาคือ จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดระยอง คือ มีมูลค่าผลิตภัณฑ์คิดเป็น ร้อยละ 17.54 และ 11.23 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.13)

ตารางที่ 3.13 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรี
เปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคตะวันออก
หน่วย : ล้านบาท

จังหวัด	มูลค่าผลิตภัณฑ์	ร้อยละ
ชลบุรี	20224.5	45.73
ฉะเชิงเทรา	7755.1	17.54
ระยอง	4966.2	11.23
ตราด	1687.9	3.82
จันทบุรี	3172.9	7.18
นครนายก	1462	3.31
ปราจีนบุรี	4950.9	11.20
ภาคตะวันออก	44219.7	100.00
ประเทศ	574194.9	
สัดส่วนมูลค่าจังหวัดชลบุรี		
- ต่อภาค	45.74	
- ต่อประเทศ	3.52	

ที่มา : คำนวณจากมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคตะวันออก

สำหรับการขยายตัวของเศรษฐกิจจังหวัดชลบุรี ในช่วงปี 2527-2532 มีการขยายตัวเพิ่มอัตราร้อยละ 10.33 ซึ่งเป็นอันดับสองรองจากจังหวัดฉะเชิงเทรา แต่เมื่อเทียบกับการขยายตัวเพิ่มของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออก ยิ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวเพิ่มของภาคตะวันออก คือ ร้อยละ 9.70 เพื่อพิจารณาถึงการเติบโตทางเศรษฐกิจตามสาขาการผลิตในช่วง

ปี 2527-2532 พบว่า สาขาก่อสร้างมีอัตราการขยายตัวสูงสุด คือ มีการขยายตัวเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 31.07 รองลงมาคือ สาขาคมนาคมขนส่ง และสาขาธนาคาร และประกันภัย ๆ มีอัตราการขยายตัวเพิ่มเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 20.47 และร้อยละ 19.22 ตามลำดับ (ตารางที่ 3.14)

ตารางที่ 3.14 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมชุดบัญชีรายสาขาเทียบกับภาคตะวันออก

และอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี พ.ศ. 2527-2532

หน่วย: ล้านบาท

สาขาการผลิต	จังหวัดชลบุรี			จังหวัดฉะเชิงเทรา			ภาคตะวันออก		
	2527	2532	GR(%)	2527	2532	GR(%)	2527	2532	GR(%)
เกษตรกรรม	1568.1	1902.5	3.87	1495.1	1833.2	4.08	6847.7	8197.1	3.60
ปศุสัตว์	914.4	960.5	0.98	957.4	1008.9	1.05	4374.1	4820.1	1.94
ปศุสัตว์	325.2	462.3	7.04	312.9	555.8	11.49	1020.9	1507.9	7.80
ประมง	155.9	250.4	9.48	105.9	127.7	3.74	626.3	872.5	6.63
ป่าไม้	0	6.3	0.00	3.01	0.8	0.00	64	42.7	0.00
บริการทางเกษตร	73.6	68.7	-1.38	47.4	46.2	-0.51	284.5	273.8	-0.77
ผลิตผลทางเกษตร	98.9	155.4	9.04	68.4	93.8	6.32	477.8	680	7.06
เหมืองแร่ ย่อยหิน	401.6	572.8	7.10	411.7	970.6	17.15	1072.9	2039.9	12.85
อุตสาหกรรม	4779.4	6312.1	5.56	437.5	2115.8	31.52	6099.2	9869.9	9.63
ก่อสร้าง	386.7	1828.4	31.07	69.9	126.5	11.86	827.7	2518.6	22.26
ไฟฟ้าและประปา	281	544.1	13.22	147.4	263.5	11.62	706.2	1372.2	13.29
คมนาคมและขนส่ง	351	976.8	20.47	135.2	386.8	21.02	1008.6	2233.4	15.90
ค้าส่งและค้าปลีก	1086.3	2640.2	17.76	601.8	1016.9	10.49	3992.8	7523.4	12.67
ธนาคาร ประกันภัย	217	567.3	19.22	63.4	187.6	21.70	515.3	1357.1	19.37
ที่อยู่อาศัย	272.9	386.4	6.96	183.7	224.5	4.01	1097.1	1453.3	5.62
บริหารและป้องกันประเทศ	283.2	617.2	15.58	137.9	165.4	3.64	1044.2	1580.1	8.28
บริการ	2431.4	3876.8	9.33	346.2	462.2	5.78	4019.7	6084.6	8.29
รวม(GPP)	12068.9	20224.5	10.33	4029.9	7755.1	13.09	27231.4	44219.7	9.70
ผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัว									
ประชากร (บาท)	15756	22563	7.18	8059	13470	10.27	8745	13255	8.32

จังหวัดชลบุรีมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในปี พ.ศ.2532 มูลค่า 22,563 บาท เมื่อเปรียบเทียบกับระดับภาคแล้ว จังหวัดชลบุรีจะมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของภาค ซึ่งมีมูลค่า 10,355 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงที่สุดในภาคตะวันออก

เมื่อหาฐานเศรษฐกิจ (Economic Base) ของจังหวัดเปรียบเทียบกับภาคโดยใช้ Location Quotient (LQ) ค่า LQ แต่ละสาขาการผลิตของจังหวัดชลบุรี เมื่อปี 2532 (ตารางที่ 3.15) ปรากฏว่า สาขาอุตสาหกรรม สาขาก่อสร้าง และสาขาบริการ เป็นฐานเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 3.15 ค่า LOCATION QUOTIENT แต่ละสาขาการผลิตจังหวัดชลบุรี

หน่วย 1,000 บาท

สาขาการผลิต	จังหวัดชลบุรี	ภาคตะวันออก	LQ (%)	
1. เกษตรกรรม	1,902,533	8,197,032	0.508	
2. เหมืองแร่และย่อยหิน	572,754	2,039,932	0.614	
3. อุตสาหกรรม	6,312,106	9,869,882	1.399	*
4. การก่อสร้าง	1,828,440	2,518,622	1.588	*
5. ไฟฟ้า-ประปา	544,050	1,372,248	0.867	
6. การคมนาคม	976,785	2,233,361	0.957	
7. การค้าส่ง-ค้าปลีก	2,640,221	7,523,429	0.768	
8. ธนาคารประกันภัยฯ	557,251	1,357,128	0.898	
9. ที่อยู่อาศัย	386,415	1,453,429	0.581	
10. การบริหารและ ป้องกันประเทศ	617,211	1,580,065	0.854	
11. การบริการ	3,876,768	6,064,636	1.398	*